

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofdredactie: G. H. Waage, Prof. Pieter Willemsstraat 41, Maastricht, Telefoon 2077. Mederedacteuren: Jos. Cremers, Looiersgracht 5, Maastricht, Tel. 208. Dr. H. Schmitz S. J., Ignatius College, Valkenburg (L.), Telef. 35. R. Geurts, Echt. Penningmeester: ir. P. Marres, Villa „Rozenhof“, St. Pieter-Maastricht, Postgiro 125366. Drukkerij v.h. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9, Telefoon 45.

Verschijnt Vrijdags voor de Maand. Vergad. van het Natuurhistorisch Genootschap (op den eersten Woensdag der maand) en wordt aan alle Leden van het **Natuurhistorisch Genootschap in Limburg** gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 6.00 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden 50 cent, voor leden 30 cent. Jaarl. contributie der leden f 3.50. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging Maandelijksche Vergadering op Woensdag 4 Oct. a.s. — Nieuwe Leden. — Verslag van de Maandelijksche Vergadering op Woensdag 6 Sept. l.l. — H. Schmitz S. J. *Javanoxenia fransseni* n. sp., eine neue Termitoxeniide aus der Umgebung von Batavia. — Dr. C. J. H. Franssen en Ir. J. P. Schuitemaker. De nesten van *Paratopula Ceylonica* var. *Sumatrensis* For. — Robert Leruth. Exploration Biologique des Cavernes de la Belgique du Limbourg hollandais. XIVE Contribution (Suite). — J. Koornneef. Eenige opmerkingen bij de in 1932 voor het Museum verzamelde Hymenoptera. — M. Mommers. J. Vijverberg.

Maandelijksche Vergadering op WOENSDAG 4 OCT.

in het Natuurhistorisch Museum, precies 6 uur.

NIEUWE LEDEN.

A. J. Besseling, Koningsweg 30, 's Hertogenbosch; F. C. J. Fischer, Tuinfluiterslaan 15, den Haag.

VERSLAG VAN DE MAANDELIJSCHES VERGADERING OP WOENSDAG 6 SEPT. L.L.

Aanwezig de dames: B. v. Itallie en B. v. Kan benevens de heeren: Jos. Cremers, M. Mommers, J. Rijk, D. v. Schaik, Fr. Sonnevile, J. Maessen, P. Marres, Fr. v. Rummelen, P. v. d. Linden, H. Schmitz S. J., G. Caselli, H. Jongen, Br. Bernardus, L. Grégoire en G. Waage.

De Voorzitter opent de vergadering en wenscht den heer v. Rummelen met zijn benoeming tot ridder in de Orde van Oranje Nassau namens 't Genootschap van harte geluk.

De heer Caselli doet de volgende mededeeling. Op een avond hoorden wij thuis een geluid, alsof een vogel aan 't zingen was. 't Was een piepend geluid en deed eenigszins denken aan 't geluid, dat men met een z.g. nachtegalefluitje te voorschijn kan roepen. Eindelijk werd de zanger ont-

dekt in..... een spleet van den muur. Wie was die zanger daar op die ongewone plaats? Wie beschrijft onze verbazing, toen wij er een gewone huismuis waarnamen! Ik kon 't diertje niet grijpen, maar wel bereiken en op zij duwen met een stokje, maar steeds bleef het doorzingen. 't Dier heb ik tenslotte dood in handen gekregen en toen ik 't verhaal aan onzen Voorzitter deed, vertelde deze mij, dat 't wel eens meer voorkomt, dat muizen „zingen“. 't Is een gevolg van groote benauwdheid ten gevolge van parasitaire infectie. In dergelijke gevallen vindt men of haarwormen in de luchtpijp of den blaasworm van den kattenlintworm in de lever.

De heer Jongen toont een kruising van *Cirsium oleracium* en *C. acaule*. Zij werd met andere exemplaren gevonden even over de Hollandsche grens bij Lemiers. Tevens toont spr. nog een zevental andere kruisingen van *C. oleracium* en *C. acaule*, door den heer de Wever te Voerendaal gevonden. Van dezen mocht spr. de volgende mededeelingen ontvangen.

In 't buitenland vindt men de kruisingen van *oleracium* en *acaule* overal, waar beide ouders dicht bij elkander groeien, maar ze blijven in ons land zeldzaam. Een kruising (in 't algemeen) vermoedt men, als een plant of deels kenmerken van twee andere heeft, of wel, als de organen een tusschen-vorm tusschen dien van twee andere planten hebben. Zekerheid krijgt men alleen, als men ze kunstmatig kruist of laat kruisen. Zoo waren er bij de exemplaren van Voerendaal, die alleen bijna door de onvruchtbaarheid van *acaule* en van *oleracium* waren te onderscheiden. Wel was er altijd enig verschil in bladvorm. Ook vielen de groote schutbladen op onder de bloem. Kruisingen kunnen zich voortplanten of vegetatief of door zaad, maar vele zijn onvruchtbaar. Zij hebben wel zaadkorrels, maar vaak looze, zonder kiemwit. Distelkruisingen

zijn meestal onvruchtbaar, zooals oleracium en acaule.

Namens den heer de Wever toont spr. verder: *Illecebrum verticillatum* (Grondster) gevonden op zandakkers in de gemeente Nieuwenhagen.

Serratula tinctoria (Zaagblad) van Brunssum.

Linaria vulgaris en wel den vorm *peloria* de Vries. Alle bloemen zijn pentacyclisch gespoord. Gevonden te Bunde.

Gentiana germanica subsp. *eugermanica* f. *pyramydalis* gevonden te Schin op Geul.

De Voorzitter deelt 't volgende mede.

In de Meivergadering toonde de heer Waage een natuurhist. voorwerp, afkomstig uit bananen, 'twelk niemand kende. Begin Augustus kwamen er massa's larven uit, waarschijnlijk van den Europeeschen Bidsprinkhaan (*Mantis religiosa* L.).

Dit dier komt in Zuid-Europa, Zuid-West-Duitschland, Elzas, bij Frankfurt a. M., in Baden, bij Freiburg voor.

Ook in Amerika (o.a. Staat New-York), waar het is ingevoerd met Europ. planten.

Het voedt zich met insecten (kevers, vliegen).

Bij 't leggen der eieren scheiden ze een schuimachtig vocht af, 't welk aan de lucht verhardt en een cocon vormt. De cocons blijven den winter door. Bij tropische soorten geschiedt zulks in drogen moeson.

Bij gebrek aan voedsel (bladluizen, die begin Augustus van dit jaar niet te vinden waren) zijn de larven op dat tijdstip in 't Museum uitgekomen, dood gegaan.

Vervolgens toont spr. een groote collectie vliegen, door wijlen Pater Klene S. J. verzameld te Valkenburg. 700 hiervan zijn gedetermineerd. Met de zweefvliegen (300) beschikt 't Museum dus over 1000 gedetermineerde vliegen.

Spreker brengt dank aan den heer Koornneef, die ook nu weer de hymenoptera-vangsten van verleden jaar voor ons Museum determineerde.

In 't Septembernummer van 't Maandblad verschijnt van de hand van den heer Koornneef een uitgebreid verslag over deze vondsten, waaruit blijkt, dat er menige bijzonderheid tusschen zat.

Pater Schmitz S. J. doet de volgende mededeeling.

Op de laatste Maand. Vergadering hoorden we uit een mededeeling van Dr. Franssen, Buitenzorg, over de biologie der Termitoxeniiden, dat van deze merkwaardige vliegenfamilie tot nu toe 21 soorten beschreven zijn. Ofschoon er dipterafamilies zijn, die nog minder soorten tellen, is dit een betrekkelijk klein aantal. Maar is er geen kans, dat het aantal soorten door nieuwe ontdekkingen belangrijk zal toenemen? Zeer zeker! Zooals Dr. Franssen terecht opmerkt, is zoowel in Ned. Indië als elders nog veel te weinig in termietennesten naar Termitoxeniiden gezocht en zou zonder twijfel nog veel nieuws gevonden kunnen worden. Ten bewijze hiervoor kan ik U tot mijn genoegen mededeelen, dat mij zelf op dit oogenblik al vier verdere soorten bekend zijn. Eén daarvan heb ik voor de vergadering in natura en in foto medegebracht. Zij is heel onlangs door Dr. Franssen in

de buurt van Batavia ontdekt en mij welwillend ter beschrijving toegezonden. Ik noem haar te zijner eere *Javanoxenia fransseni* n. sp. Spr. vertelt daaromtrent enkele bijzonderheden, waarvoor we naar de elders in dit Maandblad opgenomen beschrijving dezer nieuwe soort verwijzen.

Twee andere nieuwe soorten, aldus spr., vond ik verleden week in de collectie van wijlen P. Wassmann, door hem resp. als *Termitoxenia havilandi* en *T. heimi* gedetermineerd. Hij heeft ze voor individueele afwijkingen van de twee genoemde soorten gehouden, maar het zijn zonder twijfel goede soorten, die binnenkort door mij nader zullen beschreven worden.

Ten slotte bezit ik sedert jaren een nieuwe soort van het genus *Clitelloxenia* Kemner uit Chota Nagpore in Voor-Indië. Zij zal vroeger of later door den ontdekker zelve, ons medelid P. Dr. J. Assmuth, gepubliceerd worden.

De heer Sonnevile toont een gal, verwekt door een vlieg (*Urophora*) op de gewone distel. Verder deelt spr. mede, dat gedurende een achttal dagen een ooievaar boven Maastricht is waargenomen en dat hij een mannetje van den Bruinen Kieken-dief, geschoten te Smeermaes, heeft gekregen.

Te ongeveer 8 uur sluit de Voorzitter de vergadering.

JAVANOXENIA FRANSSENI N. SP., EINE NEUE TERMITOXENIIDE AUS DER UMGEBUNG VON BATAVIA

von H. Schmitz S. J.

Dem unermüdlichen Eifer des Herrn Dr. C. Franssen (Buitenzorg) ist es gelungen, den drei bisher von Java bekannten Termitoxeniiden eine neue hinzufügen. Mit ± 3 mm Körperlänge übertrifft sie die übrigen an Grösse und gehört zu den stattlichsten Vertretern der ganzen Familie. Ich benenne sie zu Ehren des Entdeckers und möchte demselben auch an dieser Stelle meinen verbindlichsten Dank aussprechen für die Überlassung des wertvollen Materials und die gütige Erlaubnis, die Art, die er selbst sofort als neu erkannte, zu beschreiben.

Systematische Stellung. Dr. Kemner hat 1932 für die javanische *Termitoxenia punctiventris* Schmitz eine besondere Gattung vorgeschlagen, die er *Javanoxenia* nennt (1932 S. 18). Zwar ist mir zweifelhaft, ob diese Gattung nomenklatorisch gültig errichtet wurde, da die seit 1. Januar 1931 für die Gültigkeit vorgeschriebene Gattungsdiagnose fehlt. Sie ist auch im Zoological Record 1932 nicht aufgenommen. Um jedoch eine doppelte Benennung zu vermeiden, akzeptiere ich den Namen *Javanoxenia*; andere werden entscheiden, ob er schon vorher gültig war oder erst hierdurch, in Verbindung mit der unten mitgeteilten Diagnose Gültigkeit erlangt. In der Sache bin ich mit Kemner einverstanden. Unter den asiatischen Termitoxeniiden nimmt *punctiventris* in der Tat eine iso-